

فرا تحلیلی بر پژوهش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه های جمهوری اسلامی

ایران

فاطمه نارنجی ثانی^۱، محمود میرزاده کوهشاهی*^۲، زهرا شاهمرادی^۳، فاطمه تیزهوش جلالی^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف فرا تحلیلی بر پژوهش های پژوهش های اخلاق حرفه ای در دانشگاه های جمهوری اسلامی ایران انجام شده است. روش پژوهش حاضر کیفی و از نوع فرا تحلیلی بوده است، جامعه آماری پژوهش شامل ۵۷۳ کار پژوهشی با عنوان اخلاق حرفه ای مورد بررسی قرار گرفت با سرچ کردن دقیق تر کلید واژه های ۴۹۷ کار پژوهشی رد شدند زیرا با عنوان پژوهش حاضر مرتبط نبودند ۷۶ کار پژوهشی باقی ماندند مورد بررسی قرار گرفتند که پس از بررسی دقیق تر ۵۶ کار پژوهشی دیگر رد شدند و در نهایت ۲۰ کار مرتبط برای تحلیل انتخاب شدند نتایج پژوهش نشان داد ۸۰ درصد مقالات در قالب علمی - پژوهشی و ۲۰ درصد مقالات در در قالب مقالات همایشی می باشند. ۶۰ درصد مقالات که با مضمون اخلاق حرفه در دانشگاه های ایران بررسی شد توسط هیئت علمی دانشگاهها نوشته شده است و ۴۰ درصد هم توسط دانشجویان دانشگاهها نوشته شده است. ۵۵ درصد پژوهش ها توسط پژوهشگران مرد و ۴۵ درصد توسط پژوهشگران زن انجام شده اند. مطالعات و پژوهش های انجام شده در شهرهای مختلف ایران انجام شده اند که بیشترین فراوانی در سطح استان تهران است معیار نوع دانشگاه تقسیم بندی دانشگاه به دانشگاه های روزانه و پیام نور، آزاد، علوم پزشکی میباشد که در این پژوهش بیشترین تحقیق در دانشگاههای روزانه انجام شده است و همچنین جامعه آماری بیشتر شامل اساتید دانشگاه بوده است همچنین مولفه های مورد بررسی شامل مقایسه اخلاق حرفه ای اساتید دانشگاه ها، اخلاق حرفه ای در تدریس اساتید، الگو محوری آموزش اخلاق حرفه ای، مبنای ترویج اخلاق حرفه ای، مولفه های اخلاق حرفه ای، وضع موجود اخلاق حرفه ای، اخلاق حرفه ای کتابداران، ارزیابی اخلاق حرفه ای می باشند

کلید واژه ها: اخلاق، اخلاق حرفه ای، دانشگاه های ایران، فرا تحلیلی

۱- استادیار گروه مدیریت و برنامه ریزی آموزشی دانشگاه تهران

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تهران، mmm13931371@gmail.com

۳- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تهران

۴- دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی دانشگاه تهران

مقدمه

در آغاز قرن بیت و یکم میلادی، با توجه به تحولات عمیق و شگفتی که ناشی از هفت مولفه قدرت، سرعت، ثروت، فرصت، ارتباطات، اطلاعات و فضای مجازی است. توجه به ارزش ها و به طور خاص ارزش های اخلاقی در کسب و کار و تعاملات انسانی و سازمانی بیش از هر سازمان دیگری احساس می شود (حیدری و همکاران، ۱۳۹۵). فلاسفه علم اخلاق را به دو دسته تقسیم می کنند، اخلاق نظری که وظیفه ی آن مطالعه صفات و اعمال اخلاقی و پاسخ به سوالات و استدلال در مورد خوبی یا بدی اعمال است و اخلاق عملی که تلاشی عملی است برای رسیدن به وضعیت اخلاقی مطلوب و دستیابی به فضایل اخلاقی (ایمانی پور، ۱۳۹۱). در این راستا یکی از مهم ترین ارکان آموزش عالی، اعضای هیات علمی هستند و عملکرد آنها در تربیت نیروی متخصص و به طور کلی در ارتقاء عملکرد نظام آموزش عالی عنصری کلیدی محسوب می شود. توسعه عملکرد آموزشی اعضای هیات علمی می تواند متاثر از عوامل متعددی باشد ولی قطعاً مدیریت و ارتباط اجتناب ناپذیر آن با اخلاق و رفتار اخلاقی بسیار مهم است (مجدزاده و همکاران، ۱۳۹۷). در اینجا منظور ما اخلاق حرفه ای است که یکی از شاخه ها و ابعاد جدید علم اخلاق است که با فراهم سازی بسترهایی مناسب درصدد است به مسائل اخلاقی حرفه های گوناگون پاسخ مناسب و دقیق بدهد (حیدری و همکاران، ۱۳۹۵). اخلاق حرفه ای شامل مسئولیت پذیری یک به فرد به مثابه ی صاحب یک حرفه یا پست سازمانی، در برابر رفتار حرفه ای و شغلی خود می باشد و عبارت است از مجموعه آیین اخلاقی که در وهله ی اول از ماهیت حرفه یا شغل به دست آمده است. بهره وری را افزایش می دهد، ارتباط ها را بهبود می بخشد و درجه ی ریسک را کاهش می دهد (نوریان و همکاران، ۱۳۹۴). دانشگاه ها از جمله سازمان های دولتی هستند که به عنوان یک محیط علمی و فرهنگی فعالیت می کنند و مهمترین رسالت آنها ترویج و توسعه دانش و آموزش افراد برای به عهده گرفتن مشاغل در جامعه است (همان، ۱۳۹۴). عرصه ی آموزش عالی و دانشگاهی کارکرد های مختلفی دارد که مهمترین و گسترده ترین آنها در آموزش علمی و عملی دانشجویان در رشته های مختلف است. اساتید و اعضای هیات علمی دانشگاه ها که بخش عمده ی این کارکرد به عهده ی آنهاست، به سبب حرفه ی معلمی خود، وظایف و مسئولیت های اخلاقی دارند که از آن ها به عنوان اخلاق حرفه

ای معلمی یاد می شود. اخلاق حرفه ای اساتید و اعضای هیات علمی مولفه هایی دارد که عمدتاً بر دو بخش فوق یعنی وظایف اخلاقی استاد در انجام نقش تعلیمی که دارد و وظایف اخلاقی استاد در راستای نقش تربیتی که دارد تمرکز دارند (ایمانی پور، ۱۳۹۱). نقش با اهمیت آموزش در تعالی انسان ها و نیز شکل گیری تمدن های بشری بر هیچکس پوشیده نیست. در این بین مراکز آموزشی جامعه و به ویژه مراکز آموزش عالی با توجه به این که تربیت یافتگان آن خود متولی آموزش های نسل های بعدی می شوند، از نقش ویژه ای در جوامع مختلف برخوردار هستند. این جایگاه والا باعث می شود که مقوله اخلاق حرفه ای ب خصوص در معانی اخلاق سازمان و اخلاق کار در این سازمان ها مورد توجه اندیشمندان و صاحب نظران عرصه های دینی، فرهنگی و اخلاقی جوامع مختلف قرار گیرد (قنبری و همکاران، ۱۳۹۴). آموزش عالی نظامی حرفه ای است و مجموعه ای از رفتار های انسانی عاملان را و شش می دهد. افعال این عاملان نیز در منافع یا مضار دیگران و همچنین رشد یا زوال شخصیت خود آنان تاثیر می گذارد (همان، ۱۳۹۴). بنابراین نظام آموزش عالی به لحاظ اخلاقی مسی تواند مورد بحث قرار گیرد.

بیان مساله

اعضای هیات علمی یکی از اکان اصلی دانشگاه ها می باشد که نقش اصلی را در اداره و هدایت دانشگاه ها به عهده دارند. اعضای هیئت علمی افرادی آگاه و فکور هستند که قادرند به اقدامات و عملکرد سایر ارکان سازمان از جمله دانشجویان و مدیران دانشگاهی جهت دهند و به دلیل برخورداری از دانش و آگاهی بالا و همچنین بهره گیری از نقش تاثیر گذارشان بر دانشجویان و سایر کنشگران اجتماعی علمی، می توانند دانشگاه را به سمت پاسخگویی در برابر نیاز ها و انتظارات جامعه، و افزایش اعتبار و جایگاه آن از طریق رعایت حداکثری اصول و ارزش های اخلاقی حرفه ای سوق دهند (نوریان و همکاران، ۱۳۹۴). بنابراین توجه به این مسئله بسیار حایز اهمیت است زیرا اعضای هیئت علمی هستند که یک دانشگاه خوب و مبتنی بر اصول و ارزش های اخلاق حرفه ای را می سازند و رعایت اخلاق آموزشی توسط آنها تضمین کننده سلامت فرآیند یاددهی و یادگیری در دانشگاه است (همان، ۱۳۹۴). با توجه به اینکه رسالت آموزش به طور کلی ترویج اخلاق است و اهمیت این موضوع برای همگان

آشکار و مبرهن می باشد و اخلاقیات متعالی مستلزم سطحی از کوشش ها برای تغییر ساختار ها، بهبود مناسبات، ایجاد بستر های مناسب قانونی، حقوقی و سازماندهی سازوکار های مناسب انگیزشی است (مصباحی و عباس زاده، ۱۳۹۲). لذا هدف و مسئله ی پژوهش مورد نظر بررسی اخلاق حرفه ای و عوامل موثر بر آن در نظام آموزش عالی ایران است. تحولات و چالش های جهانی و محلی در دو دهه اخیر از یک سو و از سوی دیگر محدودیت های منابع مالی، به تغییرات ساختاری- کارکردی عمده ای در نظام های آموزش عالی منجر شده است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۴). اساتید به عنوان الگوی عملی دانشجویان می توانند بر تفکرات و رفتار آن ها در محیط کار و اجتماع تاثیر به سزایی داشته باشند و باید در مقایسه با سایر حرفه ها به سطوح والای اخلاقی دست یافته باشند. بروز رفتار های غیردانشگاهی از قبیل سو استفاده از دانشجویان، رفتار های ناعادلانه و تبعیض آمیز، روابط ناسالم مالی، کم کاری، به روز نبودن در موضوعات درسی از سوی اساتید دانشگاهی نه تنها بر عملکرد دانشگاه اثر می گذارد بلکه با تاثیرگذاری بر دانشجویان و فضای آموزش و تربیت، اعتماد جامعه و سایر نهاد ها را نسبت به دانشگاهیان خدشه دار می کند (نوریان و همکاران، ۱۳۹۴). از منظری دیگر مدیران آموزشی دانشگاه به عنوان ارکان اساسی و تاثیرگذار در تعلیم و تربیت هر جامعه، در تحقق اهداف، توسعه سازمانی و توسعه اجتماعی نقش کلیدی دارند و نیازمند متصف بودن به اخلاقیات، به منظور ایجاد و پرورش این ویژگی در بین شهروندان آینده هر جامعه و کشور و همچنین تاثیر آن بر عملکرد کارکنان دانشگاه به ویژه اعضای هیات علمی هستند. بنابراین پرداختن به مقوله رهبری اخلاقی و اخلاق حرفه ای و ارتباط آن با عملکرد آموزشی اعضای هیات علمی، برای تحقق اهداف نظام آموزش عالی به عنوان یک اولویت سازمانی و فراهم آوردن زمینه های اینگونه رفتار های اساسی در دانشگاه، مدیران و اعضای هیات علمی واقعیتی لازم و ضروری است (مجدزاده، ۱۳۹۷). همچنین یکی از مهمترین متغیر های موفقیت سازمان، اخلاق حرفه ای است. رعایت اخلاق حرفه ای و التزام به هنجار های اجتماعی در سازمان ها یکی از مهمترین عوامل موفقیت سازمانی است، بر این اساس رعایت اخلاق حرفه ای در دانشگاه به عنوان یک سازمان علمی توسط افرادی که متصدی رشد و رورش اخلاق جامعه هستند بسیار اهمیت دارد لذا ارزیابی میزان اهتمام اعضای هیات علمی دانشگاه به رعایت اخلاق تدریس به عنوان گامی مهم جهت ارتقای

شایستگی های حرفه ای ایشان تلقی می شود (حیدری و همکاران، ۱۳۹۵). بنابراین جایگاه و اهمیت اخلاق حرفه ای علمی باید مورد توجه قرار گیرد.

ادبیات پژوهش

در علم اخلاق، انواع مختلفی از اخلاق مورد بحث قرار می گیرد که یکی از آن ها اخلاق حرفه ای است. در تعریف اخلاق حرفه ای می توان گفت که اخلاق حرفه ای مسئولیت پذیری در زندگی شغلی است. (باقری و همکاران، ۱۳۸۹). اخلاق حرفه ای شاخه ای از اخلاق کاربردی است که به مباحث اخلاقی در حرفه می پردازد و مفهومی بسیار وسیع تر از اخلاق کسب و کار دارد. اخلاق می تواند در زندگی فردی-شخصی باشد و می تواند در زندگی فردی-شغلی باشد. اخلاق کار و یا اخلاق شغلی بخشی از اخلاق حرفه ای می باشد. بخش بزرگ تر و مهم تر از اخلاق حرفه ای فراتر از زندگی فردی و شغلی با عملکرد اخلاقی سازمان ها سرو کار دارد. (صانعی و یاری، ۱۳۹۳). براساس یک تعریف اخلاق حرفه ای مجموعه ی قواعدی است که باید افراد داوطلبانه و براساس ندای وجدان در انجام کار حرفه ای رعایت کنند بدون آن که الزام خارجی داشته باشند (امیری و همکاران، ۱۳۸۹) بنابراین منظور از اخلاق حرفه ای مسئولیت اخلاقی فرد از حیث شغل است و به عبارتی ضرورتی نانوشته است که باید بر روابط افراد در سازمان حاکم باشد. (مرادزاده و همکاران، ۱۳۹۳). فرامرز قراملکی (۱۳۹۳) اظهار می کند که اخلاق حرفه ای مسئولیت های اخلاقی بنگاه در قبال محیط است و آن مسئولیت های اخلاقی فرد در شغل را نیز در بر می گیرد. طبق نظر قراملکی اخلاق حرفه ای حوزه ای تخصصی در دانش اخلاق است که به بیان مسئولیت اخلاقی بنگاه ها و مشاغل و نیز تحلیل مسائل اخلاقی در کسب و کار می پردازد. مقصود فراستخواه در مقاله ای تحت عنوان اخلاق علمی رمز ارتقای آموزش عالی اخلاق حرفه ای را این گونه تعریف می کند، اخلاق حرفه ای به مسائل و پرسش های اخلاقی و اصول و ارزش های اخلاقی یک نظام حرفه ای می پردازد و ناظر بر افعال ارادی حرفه ای ها در حیطه ی فعالیت های حرفه ای خودشان است. (فراستخواه، ۱۳۸۵). اخلاق حرفه ای شامل مسئولیت پذیری یک فرد، به مثابه صاحب یک حرفه یا پست سازمانی، در برابر رفتار حرفه ای و شغلی خود می باشد و عبارت است از مجموعه ی آیین اخلاقی که در وهله ی اول از ماهیت حرفه یا شغل به دست

آمده است که بهره‌وری را افزایش می‌دهد، ارتباط‌ها را بهبود می‌بخشد و درجه‌ی ریسک را کاهش می‌دهد. دانشگاه‌ها از جمله سازمان‌های دولتی هستند که به عنوان یک محیط فرهنگی و علمی فعالیت می‌کنند و مهم‌ترین رسالت آن‌ها ترویج و توسعه‌ی دانش و آموزش افراد برای به دست گرفتن مشاغل در جامعه است. از این رو اثرگذاری والایی در جامعه دارند و باید اخلاقی باشند. اگر فرهنگ سازمانی دانشگاهی دچار بیماری مسئولیت‌گریزی یا مسئولیت‌ستیزی شود، به سرعت در جامعه اثر می‌گذارد و مبانی اخلاقی جامعه را تباه می‌سازد. دانشگاه برای این که اخلاق را در فرهنگ سازمانی خود نهادینه سازد، محتاج ترویج مستمر و اثربخش اخلاق در همه‌ی ارکان سازمان (استادان، دانشجویان، مدیران، کارکنان، شرح وظایف آیین‌نامه‌ها، ساختار و...) است. در تعریف دیگری اخلاق حرفه‌ای مجموعه‌ای از ویژگی‌های رفتاری که به رعایت حقوق مشترک همکاران و مشتریان منجر می‌شود و در موضوعاتی چون خیرخواهی، رعایت حدود قانونی، عدم سوءاستفاده از حرفه و قابلیت اعتماد تجلی پیدا می‌کند (میرکمالی، ۱۳۸۹).

روش شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی انجام شده است و دلیل وجود اسناد پژوهشی در زمینه اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های جمهوری اسلامی ایران روش فراتحلیل استفاده شده است. فراتحلیل نوعی روش علمی است که در آن پژوهشگر نتایج تعدادی از مطالعات اولیه برای پاسخگویی به سؤال پژوهشی خود، تحلیل و نتیجه‌جدیدی را به دست می‌آورد. فراتحلیل با مرور نظام‌مند منابع برای پیدا کردن، ارزشیابی، ترکیب و در صورت نیاز، جمع‌بندی آماری به مستندات و مقالاتی می‌پردازد که پیش از این پیرامون یک موضوع خاص به رشته‌تحریر درآمده‌اند. بنابراین اطلاعات این پژوهش از طریق مطالعه‌اسنادی (کتابخانه‌ای) و جست‌وجو در پایگاه‌های اینترنتی نشریه‌های علمی پژوهشی داخل کشور نظیر (علم‌نت، ایران‌داک، مقالات جهاد دانشگاهی، مک ایران، گوگل، نورمگز، سیولیکا)، با موضوع اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های ایران در چند سال اخیر گردآوری شده است. ابتدا با سرچ کردن واژه اخلاق حرفه‌ای در پایگاه‌های نام‌برد ۵۷۳ کار پژوهشی با عنوان برنامه‌درسی مورد بررسی قرار گرفت با سرچ کردن دقیق‌تر کلیدواژه‌های مرتبط نظیر (اخلاق حرفه‌ای در دانشگاه‌های،

۴۹۷ کار پژوهشی رد شدند زیرا با عنوان پژوهش حاضر مرتبط نبودند ۷۶ کار پژوهشی باقی ماندند مورد بررسی قرار گرفتند که پس از بررسی دقیق تر ۵۶ کار پژوهشی دیگر رد شدند و در مجموعه ۲۰ کار پژوهشی مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند

تعداد منابع یافت شد N=573	N=76 منابع پذیرفته شده در مرحله اول	N=76 تمامی محتوای بررسی شده	N=20 پذیرفته شده نهایی
	N=497 منابع رد شده بخاطر عنوان	N=56 منابع رد شد به علت چکیده	N=0 منابع رد شده به علت محتوا

در مجموع تعداد ۲۰ مقاله با موضوعات کاملاً منطبق و یا موضوع اخلاق حرفه ای در دانشگاه های ایران با روش فرا تحلیلی انتخاب شدند و سپس با استفاده از روش فرا تحلیلی مورد بررسی قرار گرفت که رفرنس پژوهش های در پیوست این مقاله بیان شده در ادامه نتایج بررسی مقالات در دو بخش داده های توصیفی فرا تحلیلی و کیفیت و ارزیابی مقالات ارائه داده می شود

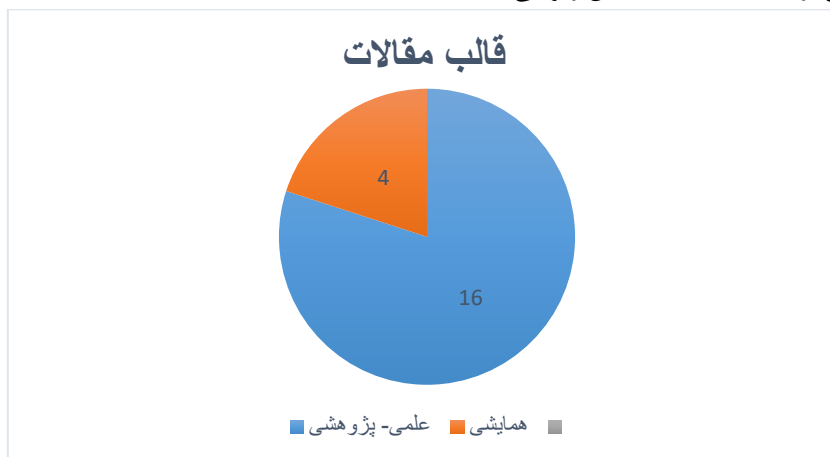
یافته های پژوهش

همان طور که در بخش روش تحقیق توضیح داده شد، در این پژوهش به بررسی ۲۰ مقاله منتشر شده طی چند سال سال گذشته با موضوعیت اخلاق حرفه ای در دانشگاه های جمهوری اسلامی ایران پرداخته شده است در بخش داده های توصیفی ۸ شاخص مقالات مورد بررسی قرار می گیرد

قالب مقالات : در نمونه های مورد بررسی ۸۰ درصد مقالات در قالب علمی - پژوهشی و ۲۰ درصد مقالات در در قالب مقالات همایشی می باشند

نوع مقاله	فراوانی	درصد فراوانی
علمی - پژوهشی	۱۶	۸۰

نمودار قالب مقالات به شکل زیر می باشد

بازه زمانی

معیار بازه زمانی تاریخ انتشار نه تاریخ انجام پژوه بوده است، توزیع مقالات منتشر شده با اخلاق حرفه ای در دانشگاه های ایران نشان از کاهش این پژوهش ها در دو سال اخیر دارد.

بازه زمانی	فروانی	درصد
۱۳۹۱	۱	۵
۱۳۹۲	۲	۱۰
۱۳۹۳	۵	۲۵
۱۳۹۴	۶	۳۰
۱۳۹۵	۴	۲۰
۱۳۹۶	۱	۵
۱۳۹۸	۱	۵

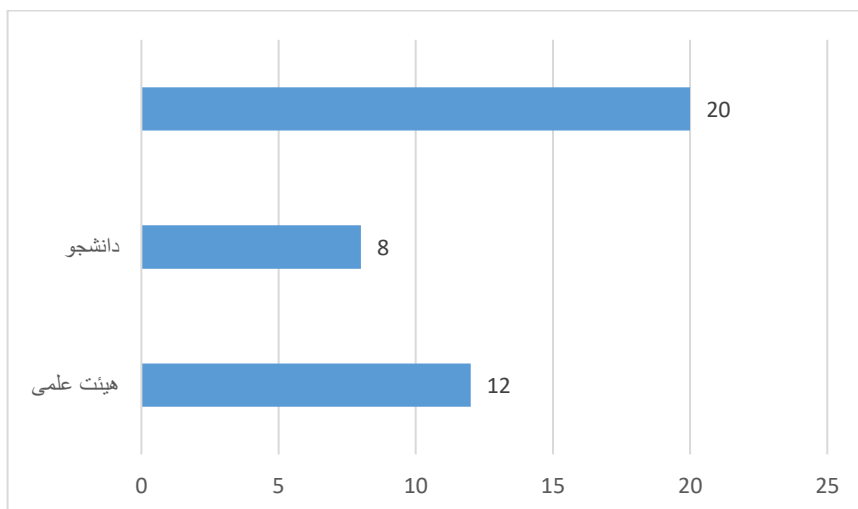
سنخ شناسی پژوهشگران

۶۰ درصد مقالات که با مضمون اخلاق حرفه در دانشگاه های ایران بررسی شد توسط هیئت علمی دانشگاهها نوشته شده است و ۴۰ درصد هم توسط دانشجویان دانشگاهها نوشته شده است

نوع پژوهشگر	فراوانی	درصد
هیئت علمی	۱۲	۶۰
دانشجو	۸	۴۰
سایر پژوهشگران	۰	۰

نمودار سنخ شناسی پژوهشگران به شکل زیر است.

جنسیت پژوهشگران

برای این که چند درصد از مقالات توسط پژوهشگران مرد و چند درصد توسط پژوهشگران زن نوشته شده است معیار در این پژوهش نویسنده مسئول است . که ۵۵ درصد پژوهش ها توسط پژوهشگران مرد و ۴۵ درصد توسط پژوهشگران زن انجام شده اند.

جنسیت پژوهشگر	فراوانی	درصد
مرد	۱۱	۵۵
زن	۹	۴۵

مطالعه موردی و انضمامی

مطالعات و پژوهش های انجام شده در شهرهای مختلف ایران انجام شده اند که بیشترین فراوانی در سطح استان تهران است که نمودار آن به شکل زیر می باشد.

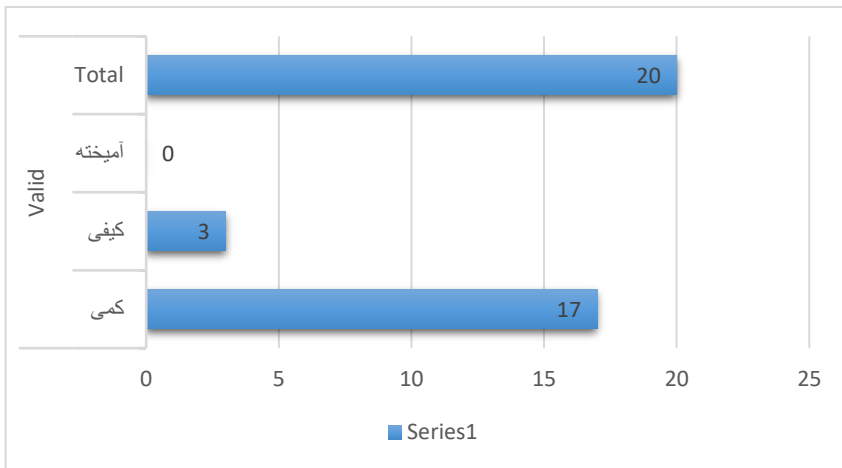

روش تحقیق

در بررسی از نمونه انجام شده تمامی مقاله از روش کیفی استفاده شده است

درصد	فراوانی	روش پژوهش
۸۵	۱۷	کمی
۱۵	۳	کیفی
۰	۰	آمیخته

نمودار روش پژوهش ها به شکل زیر می باشد

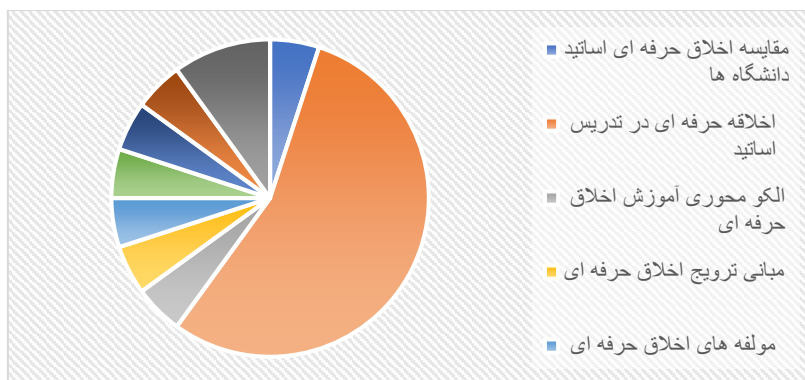

نوع دانشگاه ها

معیار نوع دانشگاه تقسیم بندی دانشگاه به دانشگاه های روزانه و پیام نور ، آزاد، علوم پزشکی میباشد که در این پژوهش بیشترین تحقیق در دانشگاه های روزانه انجام شده است و همچنین جامعه آماری بیشتر شامل اساتید دانشگاه بوده است

درصد	فراوانی	نوع دانشگاه
۵۵	۱۱	روزانه
۲۵	۵	علوم پزشکی
۲۰	۴	سایر دانشگاه ها

مولفه ها: در نمونه های که مورد بررسی قرار گرفت ۶ مولفه در این پژوهش ها در ارتباط با اخلاق حرفه ای در دانشگاه های ایران مورد تحلیل قرار گرفته است

کیفیت و ارزیابی پژوهش ها

در بحث کیفیت و ارزیابی پژوهش هدف محقق در بحث فراتحلیل مقالات نشان دادن ضعف محقق خاصی نیست بلکه دسته بندی مقالات به مقالات درجه اول و درجه دوم است در بحث کیفیت ارزیابی مقالات محقق فراتحلیل چند معیار را برای بررسی کیفیت تعیین می کنند که در این مقاله سوالات و اهداف و فرضیه ها و نتیجه تحقیقات و شکل و ساختار مقالات به طور کلی مورد بحث قرار می گیرد بیشتر مقالات به محتوای اخلاق حرفه ای اشاره کرده بودند مقالات از نظر سوال و هدف و پیشینه نظری تا حدودی قوی کار کرده بودند و در بحث نتیجه گیری به دنبال هدفی که راجع به اخلاق حرفه ای رسیده بودند

بحث و نتیجه گیری

در نمونه های مورد بررسی ۸۰ درصد مقالات در قالب علمی - پژوهشی و ۲۰ درصد مقالات در در قالب مقالات همایشی می باشند همچنین معیار بازه زمانی تاریخ انتشار نه تاریخ انجام پژوه بوده است، توزیع مقالات منتشر شده با اخلاق حرفه ای در دانشگاه های ایران نشان از کاهش این پژوهش ها در دو سال اخیر دارد. ۶۰ درصد مقالات که با مضمون اخلاق حرفه در دانشگاه های ایران بررسی شد توسط هیئت علمی دانشگاهها نوشته شده است و ۴۰ درصد هم توسط دانشجویان دانشگاهها نوشته شده است: برای این که چند درصد از مقالات توسط پژوهشگران مرد و چند درصد توسط پژوهشگران زن نوشته شده است معیار در این پژوهش نویسنده مسئول است. که ۵۵ درصد پژوهش ها توسط پژوهشگران مرد و ۴۵ درصد توسط پژوهشگران زن انجام

شده اند. : مطالعات و پژوهش های انجام شده در شهرهای مختلف ایران انجام شده اند که بیشترین فراوانی در سطح استان تهران است معیار نوع دانشگاه تقسیم بندی دانشگاه به دانشگاه های روزانه و پیام نور ، آزاد، علوم پزشکی میباشد که در این پژوهش بیشترین تحقیق در دانشگاه های روزانه انجام شده است و همچنین جامعه آماری بیشتر شامل اساتید دانشگاه بوده است همچنین مولفه های مورد بررسی شامل مقایسه اخلاق حرفه ای اساتید دانشگاه ها، اخلاق حرفه ای در تدریس اساتید، الگو محوری آموزش اخلاق حرفه ای، مبانی ترویج اخلاق حرفه ای، مولفه های اخلاق حرفه ای، وضع موجود اخلاق حرفه ای، اخلاق حرفه ای کتابداران، ارزیابی اخلاق حرفه ای می باشند سونی (۲۰۱۵) در پژوهش خود بیان می کند که در این دوره جهانی سازی سریع و نوسازی ، مردم قربانی خواسته ها و نگرش های مادی گرا شده اند که منجر به از بین رفتن ارزش های اساسی می شود. همین تغییر در جامعه آموزش نیز مشاهده می شود. با این وجود توجه به کیفیت در زیرساخت ها ، منابع انسانی و غیره همراه با عدم اخلاق حرفه ای بوده است. همانطور که معلمان امروز در حال آماده سازی معلمان فردا هستند، آنها باید اخلاق حرفه ای برای تلقین ارزش ها در کل جامعه داشته باشند. سونی اخلاق حرفه ای را اینگونه تعریف می کند که: اخلاق حرفه ای به طور کلی مبتنی بر دو اصل است: صداقت حرفه ای و ارائه خدمات به جامعه. اساتید، به عنوان اعضای حرفه ای ، به عنوان یکی از اخلاقی ترین مشاغل ، مشغول آموزش جوانان هستند. بنابراین مهم است که اساتید باید مدام در اخلاقی بودن فعالیتهای خود تأمل کنند تا اطمینان حاصل کنند که آنها بهترین نمونه اخلاقی ممکن در کار خود را برای کسانی که مشغول به تحصیل هستند نشان می دهند. اگر معلمان از نظر اخلاقی آگاهی داشته باشند ، برنامه آموزش معلمان قبل از خدمت مهمترین مکان برای درج مطالب اخلاقی و تعهدات مورد نیاز در حرفه تدریس است. فلاحی و همکاران (۲۰۱۹) به این نتیجه دست یافتند که اخلاق حرفه ای نقش مهمی در تمام حرفه ها دارد. با این حال، این اهمیت بیشتر در بین اعضای هیئت علمی دانشگاه ها وجود دارد. هدف از پژوهش حاضر ، بررسی مؤلفه های اخلاق حرفه ای در تدریس از دیدگاه اعضای هیئت علمی در ایران است. شرکت کنندگان و روشها: این مطالعه کیفی در سال ۲۰۱۷ در سنج انجام شد. با استفاده از روش نمونه گیری هدفمند ، ۱۵ عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان با تجربه آموزشی

وارد مطالعه شدند. جمع آوری داده ها از طریق مصاحبه های فردی ، بحث های گروهی و یادداشت های میدانی انجام شد. و آنها با استفاده از تجزیه و تحلیل محتوای معمولی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای تأیید صحت و استحکام داده ها ، قابل قبول بودن ، تأیید پذیری و عوامل انتقال پذیری در نظر گرفته شد. یافته ها نتایج تجزیه و تحلیل داده ها چهار موضوع اصلی از جمله "ویژگی های اساتید" ، "توانایی اساتید" ، "حفظ احترام" و "ارتقاء دانشگاه" را به همراه داشت. نتیجه گیری: نتایج این مطالعه نشان داد که در جنبه های مختلفی از تدریس اساتید زمینه های اخلاق حرفه ای وجود دارد. کافی و همکاران (۲۰۱۸) اشاره می کنند، همانطور که کمبل (۲۰۰۸) با مهارت توضیح می دهد ، "زمینه اخلاق در تدریس به عنوان یک حرفه اخلاقی امری قوی و قانع کننده است. این علاقه و تخیل دانشمندان ، محققان و دست اندرکاران را به همان اندازه جلب می کند زیرا این امر برای دنیای آموزش بسیار مهم و یکپارچه است ، به همین ترتیب ، در بسیاری از کشورهای EFL از جمله ایران ، اخلاق حرفه ای اخیراً به موضوعی مهم تبدیل شده است. در نتیجه ، تحقیقات دیگری در مورد مفهوم اخلاق ، مؤلفه های آن و اینکه آیا تجربه در این زمینه نقش دارد ، باید انجام شود. اخلاق حرفه ای، به عنوان اصول و قواعد خاص حرفه ای مفهومی گسترده تر از اخلاق تجاری است و مجموعه ای از ارزش ها ، اصول و هنجارها را شامل می شود که بر آن عمل حاکم است. اخلاق حرفه ای در تمام حرفه ها نقش مهمی ایفا می کند ، اما اهمیت آن در اعضای هیئت علمی برجسته تر است. اساتید به عنوان نمونه های اخلاقی و معنوی ، نه تنها بر محیط پیرامون خود تأثیر می گذارند ، بلکه تأثیر عمیقی بر دانشجویان دارند (فلاحی و همکاران، ۲۰۱۹). اخلاق حرفه ای اساتید حوزه های مدیریت رفتار ، فرایندهای مربوط به نظم ، حقوق و مسئولیت ها ، آزادی اخلاقی ، استقلال فکری و اعتماد به نفس را شامل می شود (همان، ۲۰۱۹). اعضای هیئت علمی از مهم ترین ارکان دانشگاه ها هستند و بقای امر تدریس در دانشگاه ها علاوه بر تخصص علمی در رشته های مورد نظر هر دانشگاه، به نحوه رفتار حرفه ای و شخص اساتید در موسسه آموزشی بستگی دارد و می بایست برای القای اخلاق حرفه ای علاوه بر دانش، عامل به حسنات اخلاقی باشند. ضرورت رعایت اخلاق حرفه ای هیات علمی به خاطر تاثیرگذاری شگرف بر روی دانشجویان مضاعف است. در مجموع باید گفت، اخلاق حرفه ای به طور عام و اخلاق حرفه ای به طور خاص در

بین اعضای هیئت علمی و دانشجویان منزلتی خاص دارد (عباسی و همکاران، ۱۳۹۵). رعایت اخلاق حرفه‌ای در سازمان، امری لازم و ضروری است تا سازمان از یک سو جامعه را دچار تعارض نکند و از سوی دیگر، با اتخاذ تصمیمات منطقی و خردمندانه منافع بلندمدت خود را تضمین کند. آن چیزی که در مواجهه با مفهوم اخلاق حرفه باید مد نظر ما قرار گیرد، این است که نخست اخلاق حرفه‌ای، دربرگیرنده اخلاق فردی و اخلاق شغلی است، اما از هر دو فراتر رفته و به سازمان به مثابه یک مجموعه حقوقی ناظر است. دوم آنکه امروزه رویکردی استراتژیک به اخلاق حرفه‌ای پیدا شده است و به همین دلیل مسئولیت معنوی شرکت به مدیران استراتژیست سپرده می‌شود؛ نه به واحد پرسنلی و نه حتی به مدیران اجرایی (امیری و همکاران، ۱۳۹۷). اخلاق جمع خلق است. اخلاق مجموعه‌ی صفات روحی و باطنی انسان است. به گفته‌ی برخی دانشمندان، گاهی به برخی از اعمال و رفتاری که از خلقت درونی انسان ناشی می‌شود اخلاق گفته می‌شود. (چرابین و همکاران، ۱۳۹۶) فلاسفه علم اخلاق را به دو قسمت تقسیم می‌کنند: اخلاق نظری که وظیفه آن مطالعه‌ی صفات و اعمال اخلاقی و پاسخ به سؤالات و استدلال در مورد خوبی یا بدی اعمال است و اخلاق عملی که تلاشی عملی است برای رسیدن به وضعیت اخلاقی مطلوب و دستیابی به فضایل اخلاقی علامه محمد حسین طباطبایی (ره) در تعریف علم اخلاق می‌فرماید: علم اخلاق عبارت است از فنی که پیرامون ملکات انسانی « بحث می‌کند و هدف آن این است که فضایل اخلاقی را از رذایل اخلاقی معلوم سازد تا آدمی بعد از شناسایی آن‌ها، خود را با فضایل بیاراید و از رذایل دور کند. (ایمانی پور، ۱۳۹۱) فلسفه‌ی اخلاق یا اخلاق پژوهی از دانشی است که از اصول و ارزش‌های اخلاقی بحث می‌کند ارزش‌هایی که ناظر به رفتارها و صفات ارادی مردمان و تمایز آن‌ها از حیث خوبی و بدی، شایستگی و ناشایستگی، نیکویی و زشتی و بایستگی و نبایستگی می‌باشد. اخلاق از ساختارها و مناسبات، فرهنگ، دین، نظام‌های هنجاری و حقوقی، نظام خانواده، اجتماع، تجارب و نگرش‌های مردم شکل می‌گیرد. همان‌گونه که می‌توان از اخلاق در سطح کلان نظام اجتماعی یا اخلاق در سطح فردی بحث کرد، اخلاق در سطح زیرنظام‌ها هم موضوعیت دارد. اخلاق حرفه‌ای به مسائل و پرسش‌های اخلاقی و نیز اصول و ارزش‌های اخلاقی یک نظام حرفه‌ای مانند حرفه‌ی پزشکی، حرفه‌ی وکالت و حرفه‌ی مهندسی و ... می‌پردازد. (فراستخواه، ۱۳۸۵)

حرفه فعالیت تولید و آبادگرانه ای است که به ازای مزد با میل و ازاده به نحو حرفه ای صورت می گیرد (قراملکی و همکاران، ۱۳۸۶). با توجه به تعریف اخلاق و حرفه، اخلاق حرفه ای، حوزه ای تخصصی در دانش اخلاق است که مسئولیت های اخلاقی بنگاه ها و مشاغل و نیز تحلیل مسائل اخلاقی در کسب و کار را بیان می کند و در حل مشکلات اخلاقی در کسب و کار نقش عملیاتی دارد. (فرمهبینی فراهانی و اشرفی، ۱۳۹۳). حوزه های اخلاق حرفه ای اساتید عبارتند از: حوزه ی شناختی- معرفتی، حوزه ی رفتاری، حوزه ی گفتاری و حوزه ی ظاهری. (چرابین و همکاران، ۱۳۹۶). اگر در دانشگاه اخلاق حرفه ای جزو اصل های اساسی دانشگاه شناخت شود میتواند به جامعه علمی کشور کمک شایانی کند.

منابع

- احمدی هدایت حمید، کریمی مصطفی، سعوه مولود. ۱۳۹۵. مولفه های اخلاق حرفه ای در دانشگاه ها. کنگره ملی آموزش عالی ایران
- اسمعیلی زهره، رجبی حسنعلی. ۱۳۹۵. اخلاق حرفه ای اعضای هیات علمی در نظام آموزش از دور. کنگره ملی آموزش عالی ایران
- امیری، علی نقی؛ همتی، محمد و مبینی، مهدی (۱۳۹۷). اخلاق حرفه ای ضرورتی برای سازمان. همایش اخلاق حرفه ای، دانشگاه الزهرا.
- امیری، علی نقی، همتی، محمد و مبینی، مهدی (۱۳۸۹). اخلاق حرفه ای؛ ضرورتی برای سازمان. معرفت اخلاقی، دوره ی ۱، شماره ی ۴
- ایمانی پور، معصومه. (۱۳۹۱). اصول اخلاق حرفه ای در آموزش. مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی، ش ۶.
- ایمانی پور، معصومه (۱۳۹۱). اصول اخلاق حرفه ای در آموزش. مجله ی ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره ی ۵، شماره ی ۶
- باقری، حسین، صالحی، محمد و حاجی زاد، محمد (۱۳۸۹). اخلاق حرفه ای در مدیریت. پژوهش نامه ی اخلاق، دوره ی ۳، شماره ی ۸ و ۷
- پروینی معصومه، صادقی بروجردی سعید، ایزدی بهزاد. ۱۳۹۳. پیش بینی میزان اخلاق حرفه ای در تدریس و انحراف سازمانی بر اساس ارزش های فردی در اعضای هیات علمی تربیت بدنی و علوم ورزشی منطقه غرب کشور. همایش علمی انجمن تربیت بدنی و علوم ورزشی ایران

- چرایین، مسلم، مشکى باف، زهرا و صلواتى، عاطفه (۱۳۹۶). ارزیابی شاخصه های اخلاق حرفه ای. معرفت اخلاقی، سال هشتم، شماره ۱ اول
- حسین جناآبادی، ناصر ناستی زایی. ۱۳۹۴. مقایسه وضع موجود و مطلوب اخلاق حرفه ای تدریس در اعضای هیات علمی؛ دانشگاه سیستان و بلوچستان. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی. 317-322. 5.
- حیدری، مهدی؛ اوالقاسمی، محمود و محمدی چابکی، رضا. (۱۳۹۵). ارزیابی اخلاق حرفه ای تدریس اعضای هیئت علمی، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ش ۳.
- دکتر رسول عباسی *، غزاله طاهری، دکتر جبار باباشاهی. ۱۳۹۶. وضعیت اخلاق حرفه ای اساتید دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان. اخلاق در علوم و فناوری 69-60.
- دکتر سیروس قنبری*، دکتر محمدرضا اردلان، رقیه بهشتی راد، وحید سلطانزاده. ۱۳۹۴. اخلاق حرفه ای اعضای هیات علمی و رابطه آن با کیفیت آموزش عالی. اخلاق در علوم و فناوری 39. 2.
- دکتر محسن فر میهنی فراهانی، لیلا بهنام جام. ۱۳۹۱. بررسی میزان رعایت مولفه های اخلاق حرفه ای آموزش در اعضای هیات علمی دانشگاه شاهد. اخلاق در علوم و فناوری 1. 50
- دل آرام معصومه. ۱۳۹۳. مبانی ترویج اخلاق حرفه ای در دانشگاه. همایش کشوری آموزش علوم پزشکی
- سعید غفاری، شعله زکیانی *، ۱۳۹۶. میزان رعایت اخلاق حرفه ای در کتابداران شاغل در کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران. اخلاق زیستی 15-7.
- صانعی، مهدی، یاری، مریم (۱۳۹۳). تحلیل مولفه های اصول اخلاق حرفه ای مدیران در حوزه ی مدیریت منابع انسانی. فصلنامه ی اخلاق در علوم و فناوری، سال نهم، شماره ی ۱
- صفا بخش لیلا، یمانی نیکو. ۱۳۹۳. آموزش اخلاق حرفه ای از طریق نقش الگو محوری اساتید- مطالعه کیفی. همایش کشوری آموزش علوم پزشکی
- عباسی، رسول؛ طاهری، غزاله و باباشاهی، جلال. (۱۳۹۶). وضعیت اخلاق حرفه ای اساتید دانشگاهی از دیدگاه دانشجویان. فصلنامه ی اخلاق در علوم و فناوری، ش ۴
- فاروق یزدان ستا، فاتح اسعدی. ۱۳۹۴. مقایسه اخلاق حرفه ای کارکنان دانشگاه آزاد اسلامی و دانشگاه پیام نور سقز. دومین کنفرانس ملی روانشناسی و علوم تربیتی
- فراستخواه، مقصود (۱۳۸۵). جایگاه و سازوکارهای اخلاقیات حرفه ای علمی در تضمین کیفیت آموزش عالی. فصلنامه ی اخلاق در علوم و فناوری، شماره ی ۱

- فراستخواه، مقصود (۱۳۸۵). جایگاه و سازوکارهای اخلاقیات حرفه ای علمی در تضمین کیفیت آموزش عالی. فصلنامه ی اخلاق در علوم و فناوری، شماره ی ۱
- فرمehینی فراهانی، محسن، اشرفی، فاطمه (۱۳۹۳). اصول اخلاق حرفه ای در نهج البلاغه. پژوهش نامه ی علوی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال پنجم، شماره ی ۱.
- قراملکی، فرامرز، احمدی، احد (۱۳۸۶). اخلاق حرفه ای در تمدن ایران و اسلام. تهران، پژوهشکده ی مطالعات فرهنگی و اجتماعی.
- قراملکی، فرامرز (۱۳۹۳). اخلاق حرفه ای. تهران: مجنون
- قنبری، سیروس؛ اردلان، محمدرضا؛ بهشتی راد، رقیه و سلطانزاده، وحید. (۱۳۹۴). فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ش ۲.
- لیلا مقتدایی. ۱۳۹۶. مطالعه رابطه بین اخلاق حرفه ای و رفتار ضد شهروندی: مورد مطالعه: کارکنان دانشگاه اصفهان. جامعه شناسی کاربردی 145-158 .
- مجتبی حاج خزیمه *، مصطفی باقریان فر، اسماعیل شهریاری. ۱۳۹۳. بررسی میزان رعایت مولفه های اخلاق حرفه ای آموزش در اعضای هیئت علمی دانشگاه شیراز. مطالعات آموزشی و آموزشگاهی 28-9 .
- مجدزاده، منور؛ هویدا، رضا و رجایی پور، سعید. (۱۳۹۷). مدل ساختاری روابط رهبری اخلاقی مدیران دانشگاهی و عملکرد آموزشی اعضای هیئت علمی با نقش میانجی اخلاق حرفه ای آنان در واحد های جامع دانشگاه آزاد اسلامی. نشریه راهبرد های آموزش در علوم پزشکی، ش ۶.
- مرادزاده، حمیدرضا، پوراحمد، علی اکبر و اسدی، سارا (۱۳۹۳). شرح ویژگی های اخلاق حرفه ای کتابداران در آیینی ی اسلام. تهران: دبیزش
- مصباحی، مریم و عباس زاده، عباس. (۱۳۹۲). الگوی سیستمی اخلاق حرفه ای در آموزش عالی، فصلنامه اخلاق زیستی، ۱۰ .
- مهدی سبحانی نژاد، حسن نجفی*، رضا جعفری هرنندی، محسن فرمehینی فراهانی. ۱۳۹۳. مولفه های اخلاق حرفه ای تدریس از دیدگاه دانشجویان؛ دانشگاه علوم پزشکی قم. راهبردهای آموزش در علوم پزشکی 399-403 6.
- میرکمالی، سیدمحمد (۱۳۸۹). رهبری و مدیریت آموزشی. تهران: نشر یسطرون.
- میرزایی کامران، زحمت کش ثریا، دربانورد زهرا. ۱۳۹۳. میزان رعایت مولفه های اخلاق حرفه ای آموزش در اعضای هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی بوشهر از دیدگاه دانشجویان. همایش کشوری آموزش علوم پزشکی

ندا شیخ ذکریای، فروزان آتش زاده شوریده*. . رابطه اخلاق حرفه ای و تعهد سازمانی در اساتید دانشگاه علوم پزشکی کردستان .پرستاری و مامایی . 21 .
 نوریان، محمد؛ آتشک، محمد؛ سالم، صدیقه و جمشید زاده کیاسرانی، معصومه.(۱۳۹۵).
 تاثیر متغیر های جمعیت شناختی بر امکان پذیری رعایت اخلاق حرفه ای تدریس در دانشگاه
 ها، فصلنامه اخلاق در علوم و فناوری، ۱.
 هدایت تیرگر، سید سجاد طباطبایی. ۱۳۹۵. ارزشیابی اخلاق حرفه ای اعضای هیئت علمی
 دانشگاه شهید باهنر کرمان. اخلاق 135 .

Fallahi, A . Nemat shahrbabaki B. Aala,F and Ahmadi, s. (2019).Exploring the components of professional ethics in twaching, from the perspective of faculty members in Iran. Health education and health promotion, (7), 95-102

Kafi, Z. Motallebwzade, KH and Ashraf, Hamid. (2018). University instructors teaching experience and their perception of professional ethics: postulating a model. International

Sawhney ,N.(2014). Professional ethics and commitment in Tehran education. Principal, chandigarh college of educationjournal of instruction, (1), 257-270

Fallahi, A . Nemat shahrbabaki B. Aala,F and Ahmadi, s. (2019).Exploring the components of professional ethics in twaching, from the perspective of faculty members in Iran. Health education and health promotion, (7), 95-102

A meta-analysis on professional ethics research in universities of the Islamic Republic of Iran

Abstract

The purpose of this study was to conduct a meta-analysis on the researches of professional ethics research in universities of the Islamic Republic of Iran. The research method was qualitative and meta-analytic. The statistical population of the study consisted of 573 research work titled Professional Ethics in Iranian Universities. The remaining 76 research papers were reviewed, which after a closer examination, 56 other research papers were rejected, and finally 20 related papers were selected for analysis. The results show that 80% of the articles were scientifically analyzed - Research and 20% of articles in the conference papers are also criteria Sixty percent of articles reviewed in the context of professional ethics at Iranian universities were written by university faculty and 40 percent by university students: a few percent were written by male researchers and a few percent by female researchers. The criterion in this study is the responsible author. 55% of the research was done by male researchers and 45% by female researchers. : Studies and researches have been done in different cities of Iran which is the most prevalent in Tehran province. The statistical population included university professors as well as the studied components including professional ethics of university professors, professional ethics in teaching professors, ethics of professional ethics education, principles of professional ethics promotion, ethics components Professional, current status of professional ethics, professional ethics Librarians are professional ethics evaluators

Keywords: Ethics, Professional Ethics, Iranian Universities, Meta-analysis